

Komorový barometr: očekávané překážky podnikání v roce 2024

Hospodářská komora ČR (dále jen HK ČR) vedla v období od 16. 8. 2023 do 4. 9. 2023 pravidelné šetření s názvem Komorový barometr. Cílem šetření bylo získat od členů HK ČR informace o jejich aktuální ekonomické situaci a očekáváních pro nejbližší období. Celkem na anketu odpovědělo 444 respondentů, mezi kterými jsou zástupci mikro, malých, středních, ale i velkých firem působících v různých odvětvích ekonomiky napříč všemi kraji České republiky.

Graf č. 1 Největší očekávané překážky při rozvoji podnikání v roce 2024

Pozn. Otázka umožňovala zvolit až 3 možnosti, proto součet procent v grafu není roven 100

V pravidelném šetření se rovněž zaměřujeme na zjišťování bariér podnikání, s kterými se firmy v české ekonomice nejčastěji potýkají. V jedné z otázek jsme se proto firem dotazovali, jaká největší úskalí očekávají při rozvoji svého podnikání v roce 2024. **Zásadním a dlouhodobým problémem pro rozvoj českých firem je situace na českém trhu práce. Ani v příštím roce členské firmy neočekávají, že by došlo ke změně tohoto stavu. Bariéry související s trhem práce se staly dvěma nejčastějšími odpověďmi na zmíněnou otázku s tím, že je volila nadpoloviční většina respondentů.**

Náklady na pracovní sílu za jednu z hlavních překážek považuje 62,4 % respondentů. Do vysokých nákladů na pracovní sílu se propisuje samotná výše mezd a také tempo jejich dalšího růstu převyšujícího růst produktivity práce. Tento vývoj je určen zejména dříve zmíněnou situací na trhu práce charakteristickou obecným nedostatkem pracovní síly. Úroveň nákladů na pracovní sílu dále umocňuje vysoká odvodová zátěž kladená na zaměstnavatele. **Jedná se proto o bariéru danou nejen strukturálními problémy české ekonomiky, ale rovněž nastavením hospodářské a sociální politiky.** Náklady na pracovní sílu a její nedostatek se na prvních dvou příčkách objevují pravidelně od roku 2017. Výjimku představoval rok 2020, kdy za největší překážku rozvoje firmy považovaly protipandemická opatření. Náklady na pracovní sílu se ale tehdy roce udržely na druhém místě. V loňském podzimním Komorovém barometru byly nejčastější odpovědi rovněž náklady na pracovní sílu, které jako překážku zvolilo 63 % respondentů.

Druhou nejčastější odpovědí na otázku, které bariéry budou nejvíce brzdit rozvoj podnikání firem v roce 2024, se stal nedostatek kvalifikované pracovní síly. S tímto problémem se potýká přibližně každá druhá firma zapojená do šetření. Tématu se ve větším detailu věnuje [analýza](#) HK ČR „Ekonomické hrozby pro Českou republiku: pracovní síla“. V analýze jsou zároveň nastíněna možná řešení tohoto nedostatku – především se jedná o potenciál zahraničních pracovníků a vyšší zapojení určitých skupin obyvatel do trhu práce. **I zde lze tvrdit, že překážku do určité míry spoluvytváří stát svou politikou - v tomto případě například politikou v oblasti přijímání zahraničních pracovníků.** Problémy představuje nejen výše kvót pro přijímání zahraničních pracovníků, ale také zdoluhavá administrativa spojená s vyřizováním pobytové agendy. Ze strany státu jsou sice plánovány dílčí kroky, které by měly vést alespoň k částečné nápravě komplikovaného stavu (zvýšení kvót, vytvoření integrovaného cizineckého agendového systému), ale míra jejich pozitivního účinku je zatížena nejistotami a stejně tak termín jejich skutečné realizace.

Nedostatek pracovní síly v loňském šetření zvolila zhruba stejná část firem, přesto se však v minulém šetření nedostatek kvalifikované pracovní síly umístil o příčku níže na třetím místě. V loňském roce druhou nejčastěji očekávanou překážkou byla fyzická i cenová dostupnost vstupů (materiálů, energií, surovin apod.). Možnost tehdy zvolilo 58 % respondentů. **Naproti tomu v aktuálním šetření dostupnost vstupů jako překážku dalšího rozvoje v roce 2024 předpokládá znatelně menší část firem, a to 23,4 %.** Očekávání firem bylo vloni ovlivněno energetickou krizí a dynamikou cen energií. Výsledky naznačují, že se situace alespoň částečně stabilizovala.

I do třetího nejčastěji zmiňovaného úskalí pro rozvoj podnikání v příštím roce vstupuje svými rozhodnutími stát. 46,2 % firem uvedlo jako bariéru obecně vysokou administrativní a regulatorní zátěž. Dynamika dalšího růstu firem proto

z velké části závisí na přístupu státu k jednotlivým tématům souvisejících s kvalitou podnikatelského prostředí v České republice. Snížení byrokracie spojené s podnikáním by tak mohlo představovat podnikateli pozitivně vnímanou kompenzaci zvýšení daňové zátěže firem v důsledku schválení konsolidačního rozpočtového balíčku.

Podle zhruba čtvrtiny firem jsou překážkou také požadavky na udržitelnost (problematika ESG). Přerušení dodavatelských řetězců a podmínky pro získání financování zvolila jako překážky podnikání osmina firem.

Náklady na pracovní sílu jako problém pro další rozvoj vnímají ve větší míře malé a střední firmy (v obou kategoriích možnost volilo přes 70 % firem). Podíl je menší u mikro firem (47,9 % z nich) a velkých firem (56,9 % z nich). Výsledek těchto dvou kategorií je pravděpodobně způsoben rozdílnými důvody. Velké firmy tuto možnost mohly volit v menší míře z toho důvodu, že mzdové náklady pro ně sice představují významnou nákladovou položku, ale díky rozsahu svého podnikání jsou snáze schopny tyto náklady nést. **Ačkoliv se ale velké firmy dokáží vyrovnat s vysokými náklady na pracovní sílu, nedokáží stejně pracovníky s požadovanou kvalifikací na trhu práce najít** - nejvíce je limituje nedostatek kvalifikované pracovní síly (64,7 % z nich). Nedostatek kvalifikované pracovní síly ještě častěji zmiňovaly střední firmy (67,4 % z nich).

Mikro firmy jsou těmi, které náklady na pracovní sílu nejméně často identifikují jako překážku dalšího rozvoje (47,9 % z nich). Zčásti je tato skutečnost způsobena pravděpodobně tím, že do mikro firem jsou zařazeny také osoby samostatně výdělečně činné, které nepůsobí jako zaměstnavatelé nebo pro ně vzhledem k nízkému počtu zaměstnanců náklady na pracovní sílu představují méně významnou nákladovou položku než pro firmy větších velikostí. Zařazení osob samostatně výdělečně činných a stabilně nízké počty zaměstnanců jsou pravděpodobně také důvodem, proč je mezi mikro firmami nejmenší zastoupení těch, které jako překážku dalšího rozvoje očekávají nedostatek kvalifikované pracovní síly. **Mikro firmy zároveň častěji uvádí, že je limituje administrativní a regulační zátěž. Tuto možnost zvolilo 54,1 % firem z této velikostní kategorie.** Kvůli menším personálním kapacitám se relativně větší část zaměstnanců v těchto firmách zaměřuje na činnosti přímo související s výstupem firmy. Vedlejší činnosti související s vyhověním administrativním a regulačním požadavkům proto bezprostředněji ohrožují samu produkci firmy. Firmy větších velikostí častěji disponují zaměstnanci, kteří se primárně zaměřují na administrativní úkony.

Požadavky na udržitelnost jsou jako bariéra dalšího rozvoje podnikání vnímány především velkými firmami. Zatímco u ostatních velikostních kategorií se relativní četnost této odpovědi pohybuje kolem 22 % (± 1 p. b.), u velkých firem odpověď zvolilo 39,2 % z nich. Legislativa související s udržitelností a z ní vyplývající požadavky se

totiž (zatím) ve větší míře týkají právě velkých firem. K sestavení zpráv o udržitelnosti ale budou velké firmy potřebovat informace také od osob samostatně výdělečně činných a malých a středních podniků, pokud jsou součástí jejich dodavatelského řetězce. Požadavky na udržitelnost proto zprostředkovaně dopadnou také na firmy menších velikostí, které si tuto skutečnost často neuvědomují. Tématu se blíže věnuje [tisková zpráva](#) HK ČR.

Nedostatek pracovní síly bude dle očekávání firem brzdit další růst především ve stavebnictví, kde tuto možnost zvolilo bezmála 70 % firem. Toto odvětví je pravděpodobně obzvlášť silně zasaženo nesouladem mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce. **Zpracovatelský průmysl ve srovnání s ostatními odvětvími bude ve větší míře limitovat dostupnost vstupů (36,7 % firem z tohoto odvětví) a požadavky na udržitelnost (28,8 % firem z tohoto odvětví).** Výroba ve zpracovatelském průmyslu je oborem se silnějším negativním vlivem na životní prostředí, a dopad legislativy související s udržitelností je proto na toto odvětví silnější. Zároveň mohou být právě firmy ve zpracovatelském průmyslu častěji součástí dodavatelských řetězců velkých firem. To nároky na plnění udržitelnosti dále zvyšuje. Nedostupnost vstupů může souviset s tím, že ve zpracovatelském průmyslu se i v příštím roce přerušení dodavatelských řetězců obává větší část firem než v ostatních odvětvích.